

Utfordringer for det offentlige tjenestepensjonssystemet

Jon M. Hippe

Fafo

NTL - konferanse

2. juni 2015

66% garantert

Dagens opplegg

1. Et lite blikk på historien
2. Offentlig tjenestepensjon i dag
3. Hvordan endre offentlig tjenestepensjon?
4. Oppsummert – hva kan skje med offentlig tjenestepensjon?

1. Et lite blikk på historien

- Europeisk tradisjon for embetsmenn - lovfesting
  - Norge: Enkekassen
  - SPK fra 1917 – fra kasse til statsforvaltning
  - Folketrygd med fra 1967
- SPK-pensjon også gitt til andre grupper i privat sektor – et gode som ble delt ut
- Gradvis utvidelse til andre ansatte og statens arbeidere (50-tallet)
  - Lov om sykepleierordningen 1962 – fra oppgjør til lov
- Kommunene kommer med – tariffesting og dermed hadde alle offentlig ansatte «samme» tjenstepensjon ved utgangen av 1970-tallet
- Fristillingsprosessen – offentlig tjenstepensjon som virkemiddel
- Tariffoppgjøret 2008 og 2009.... 2016...2017.....

Lik offentlig tjenestepensjon, men ulike varianter...

- Statsansatte i SPK – statlig garanti løpende finansiert
  - ulike finansieringsmodeller premie/ikke premie
- Private virksomheter i SPK – historisk tradisjon
- Fristilte virksomheter – ulike ordninger, men også offentlig tjenestepensjon
- Lovfestede ordninger – sykepleierordningen, apotek m.fl (Merk at sykepleierordningen er lagt til KLP for administrasjon)
- Kommunal tjenestepensjon – samme produkt, men fondert «privat» leveranse
  - Lærerne i SPK

Tjenestepensjon for offentlig ansatte i andre land

- Brutto prinsipp - Nei
- Ytelse eller innskudd? – Begge deler
- Særskilt ordning for statsansatte - Nei

Hovedtrekk ved offentlig tjenstepensjon (OECD 2011)

Land	Sosialforsikring	DB eller DC?	Fondert
Australia	Nei	DC etter 2005	Fondering (nytt)
Østerrike	Ja	DB	Ikke fond
Canada	Ja	DB (DC)	Fond etter 2000
Danmark	Ja	DC (DB)	Fond
Finland	Nei (men likt privat)	DB	Ikke fond
Frankrike	Nei	DB + frivillig DC	Ikke fond (fond)
Tyskland	Ja, eget for tjenestemenn (livsansettelser)	DB	Helt og delvis fondert
UK	Ja (contract out)	DB – ulike	Nei (lokalt fond)
Sverige	Ja	DB og DC	Ja

Internasjonal sammenligning av kommunal tjenestepensjon

(Kilde: Veland 2013)

- Sluttlønnselementet – avvikes, gjennomsnitt
- 30 års opptjening – til allår eller 40 år
- Regulering av løpende pensjoner – inflasjon
- Variasjon i ordninger mellom grupper av kommunalt ansatte

2. Offentlig tjenestepensjon «classic»

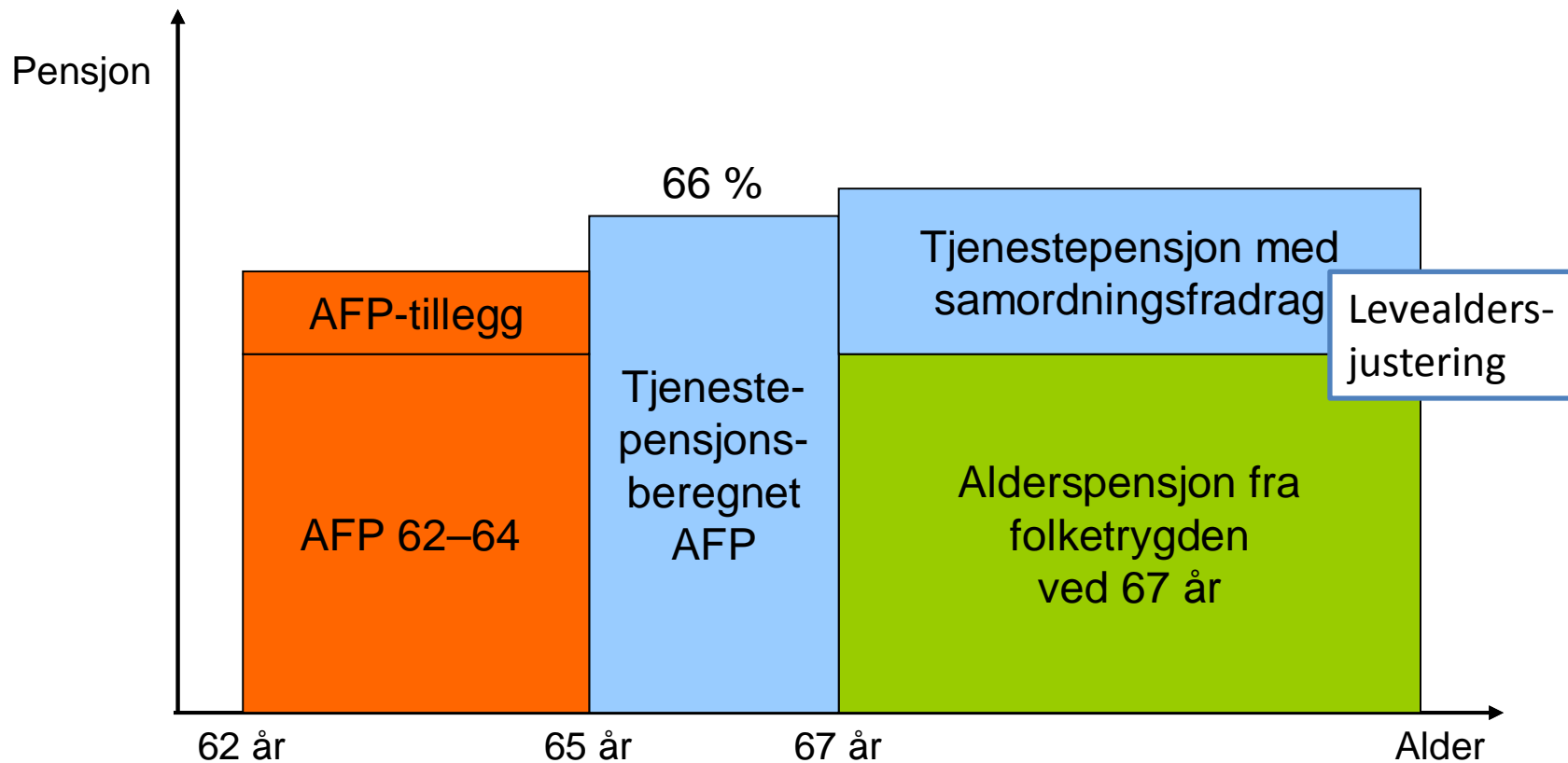
Produktegenskaper:

- 30 års opptjening
- Sluttlønn og 30/30
  - Regulert i opptjeningstiden
- 66% inklusive Ft ved 67
- Bruttoløfte – uavhengig av Ft
- Livsvarige ytelse
- Regulering av løpende pensjon
- 62-67 års uttak: fortsatt regulering av rettighet

Særlig viktig:

- «Hopp» ved lønnsøkning
- 30-års opptjening
- Ikke fripoliser – tidligere rettigheter regulert (oppsatt)
- Tidlig uttak gunstig
  - Fremtidig pensjonsgrunnlag
  - Regulering
  - Egen ordning 62-65-67
- Regulering av løpende pensjon

Dagens offentlige tjenstepensjonsordning – som før, men.....

Men, ny bruttogaranti med levealdersjustering. 2009

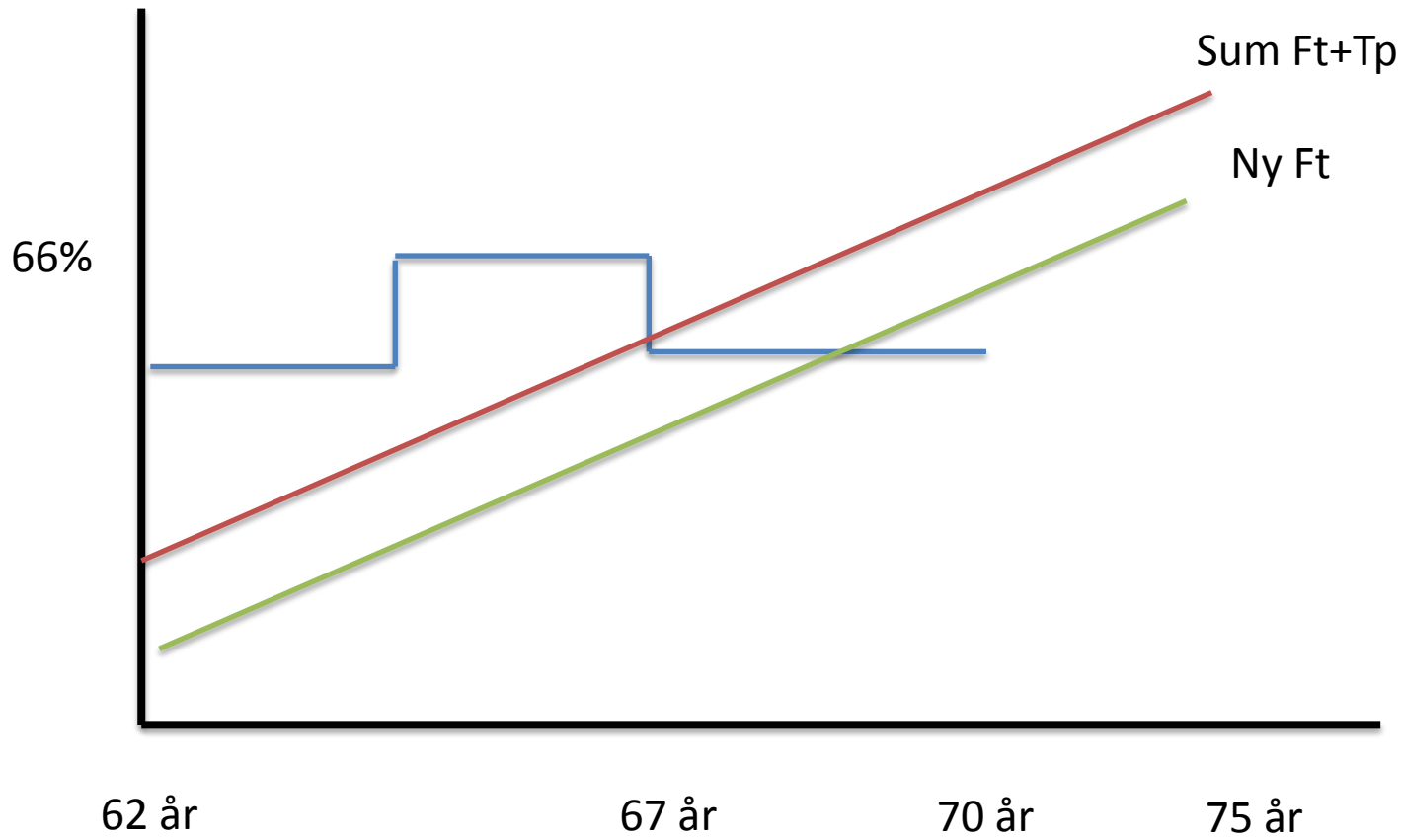
- Først levealderjustere etter ordinære regler, hvis mindre enn 66% inntrer garantitillegg (1943-1958), dvs at tidligere nivå (71%) i praksis reduseres
- Kan få fall i pensjon etter 67 år vs 65-66
- Reelt et tak for kompensasjon etter 67 år

Ny utfordringer med ny folketrygd

- De som får ny opptjening i ny folketrygd skaper samordningsutfordringer
- Overgangsordning for kull født mellom 1959 og 1963 – 85% levealdersjustering for 1959 og full for 1963
- Ny folketrygd vokser fram til 75 år, det kan gi lite tjenestepensjon for noen
  - O-pensjonister pga ny Ft, betydelig andel av de som er født etter 1963
  - Store variasjoner i O-pensjonister etter inntekt og karriereforløp

Ulike prinsipper

Samordning og kompleksitet

- De som mangler opptjening ved 67 – jobb lengere
- Levealdersjustering gjør at yngre årsskull må jobb noe lengre for å få 66%
- Etter at opptjeningskravet er nådd ved 67 bør man ta ut Ft og Tp samtidig. Jobber man videre vil samlet pensjon være den samme, men mindre Tp.
- Jobber man til 70 vil andelen fra Tp bli lav
- Tar man ut Ft ved 67 og jobber videre vil man tape Tp
  - «Kari»
- Kan jobbe i privat sektor uten avkortning
- Men, privat AFP samordnes med offentlig Tp
- Mulig å jobbe videre på såkalte pensjonistvilkår

3. Hva nå med offentlig tjenestepensjon?

- Hvor mye?
  - Vanskelig å beregne like god (for hvem)
- Forholdet til folketrygden
  - Samordning
  - Netto-ordning?
  - Ulike opptjeningsprinsipper i Ft og Tp?
- Prinsipper for opptjening i Afp og Tp delen
  - Tidligpensjoneringsselement
  - Sluttlønnseffekten
  - Kort yrkeskarriere
  - Lengere yrkeskarriere

Komplisert spørsmål om tapere og vinnere
Mobilitet og rimelighet

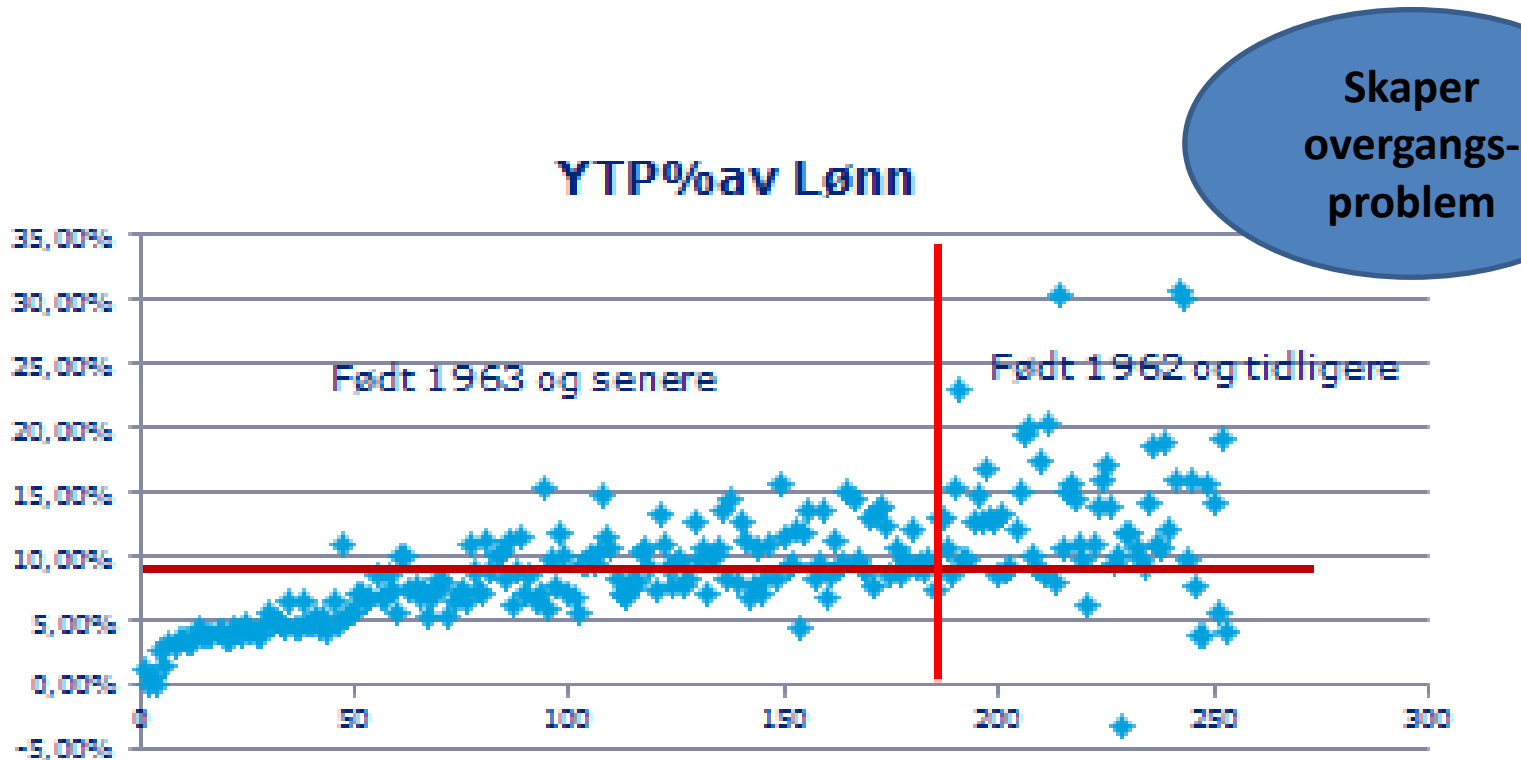

Man skal sannsynligvis gå fra et system..

- med ulike premier, men samme ytelsesmål (66%)
- til like premier (for eksempel i % av lønn) og varierende ytelser
- Det gir et kalibreringsproblem og et fordelingsproblem – hva er en like god ordning?

Illustrasjon fra overgang privat YTP til hybrid/innskudd

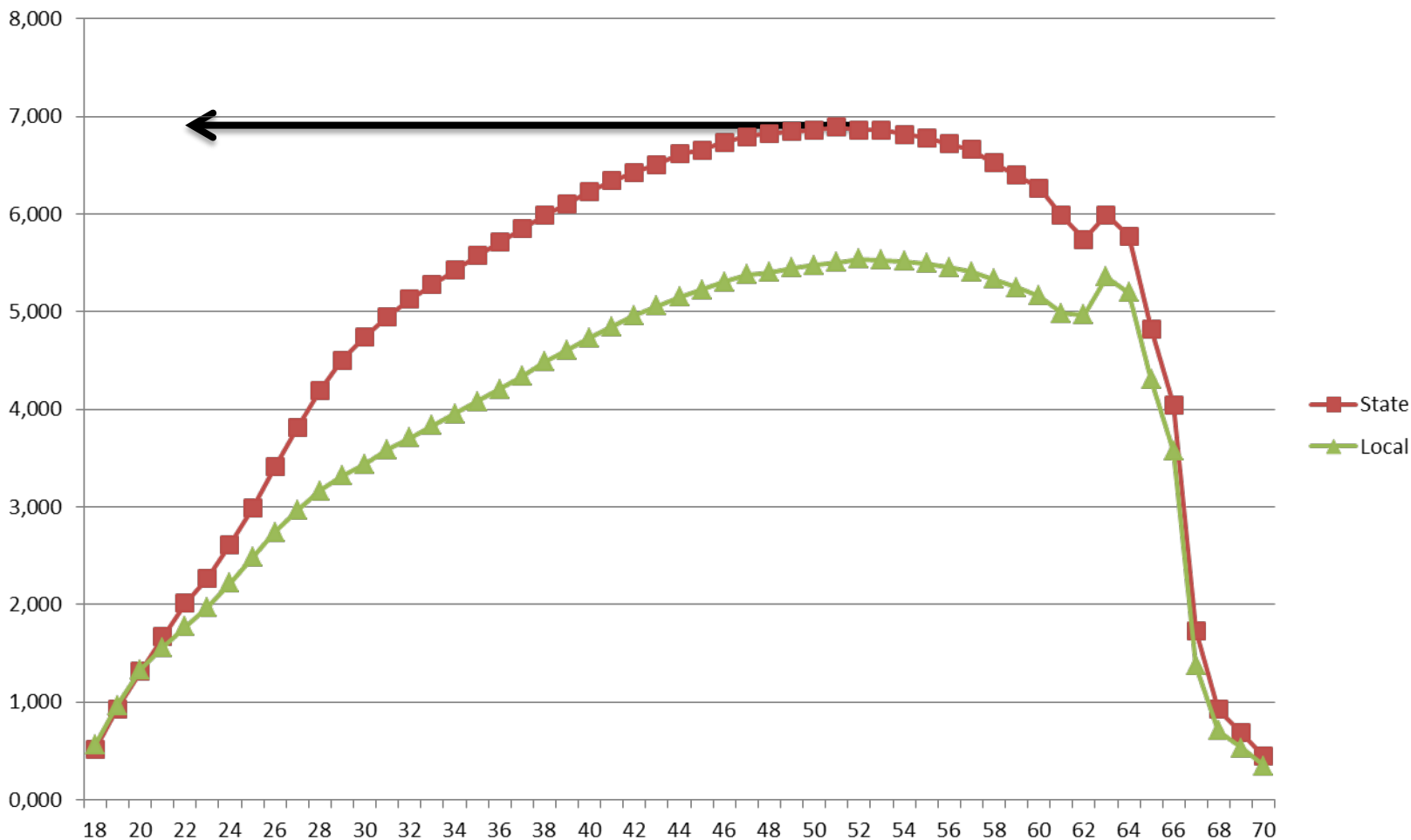
Premie dagens ytelsespensjon i % av lønn fordelt etter alder, lavest alder til venstre. En konkret ordning

Personer etter økende alder. 9,25 % i gjennomsnittlig kostnad pr. år for alderspensjon. Høy grad av spredning. Den rød linjen viser fødselsår 1963 og senere/1962 og tidligere

Inntektsprofil i G for stats og kommuneansatte

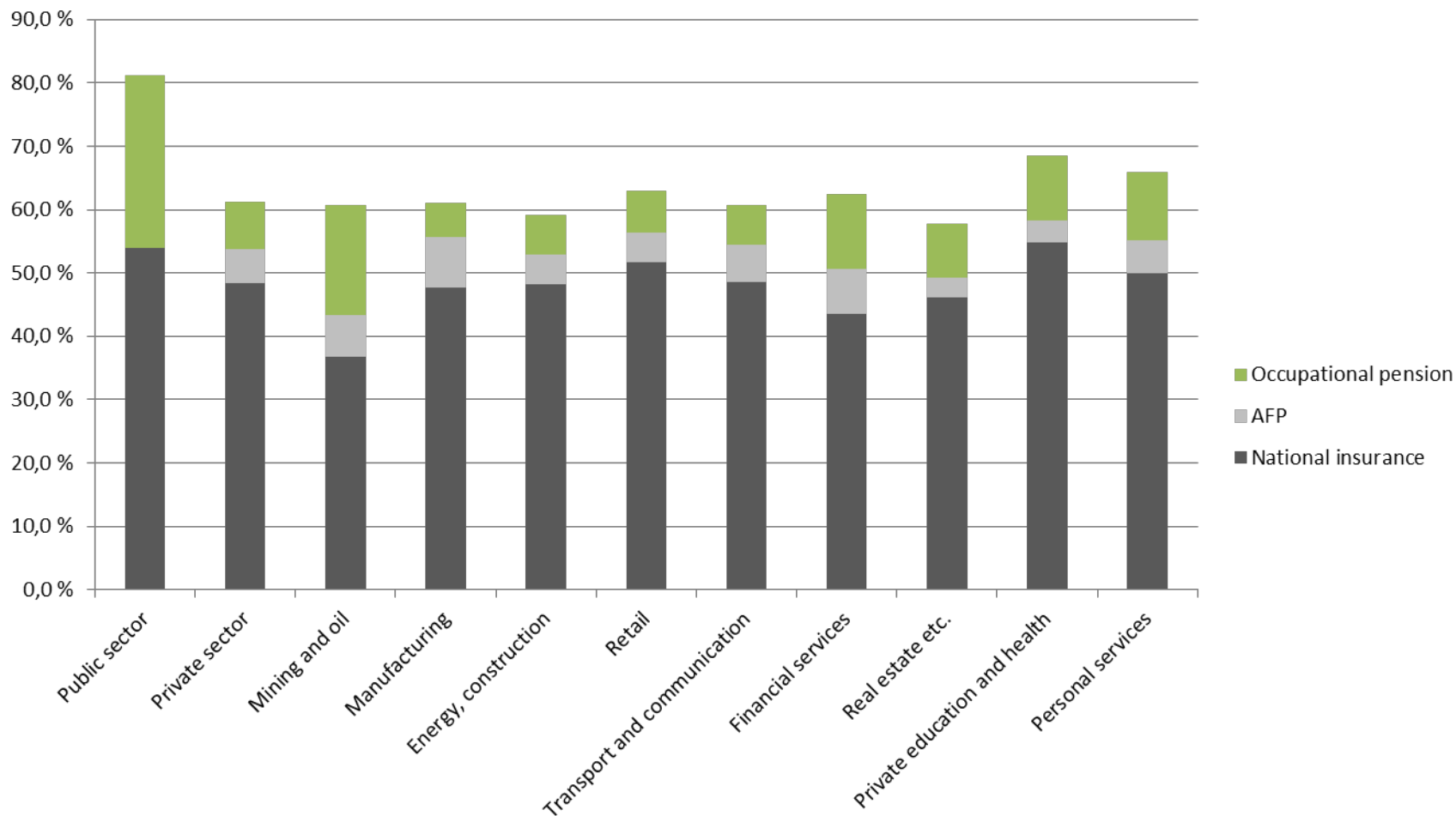
Income through life for public sector employees

Færre stats- enn kommuneansatte med få år: <30 år: 3,5%/6,5%. <40 år: 18,9%/28,3%

Kompensasjonsnivå (RR-LI) og pensjonssammensetning etter sektor og næring. Alle arbeidstakere fra 35 til 61 år.

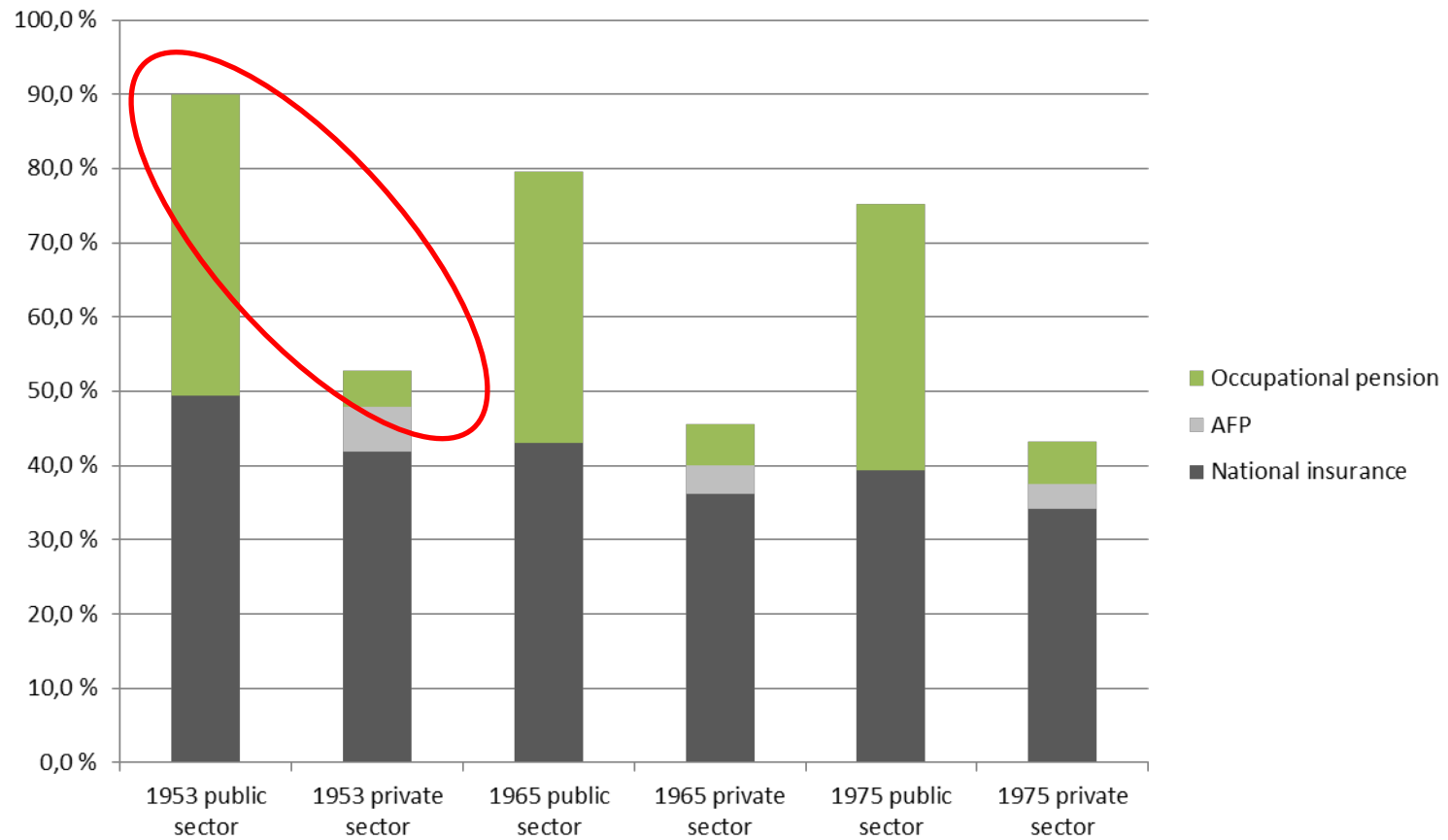
Pensjonsuttak ved 67 år.

Pensjonsnivå etter etter sektor og pensjonsdekning. 35 to 61 år.
 Pensjonsuttak 62 år. Alle og personer med inntekt over 3.5 G.

	Percent of employees	RR-LI at 62 – average/median	Average yearly pension 2013 Nok
Public sector employees	All: 40	All: 80.7(=43.4+0+37.2)/ 77.5 %	All: 319 747
	3.5 G+: 37	3.5 G+: 75.9(=38.4+0+37.5)/74.7 %	3.5 G+: 349 021
Private sector employees with AFP and DB/DC+	All: 13	All: 53.9(=35.0+8.0+10.8)/ 52.3 %	All: 281 254
	3.5 G+: 14	3.5 G+: 51.3(=32.7+7.9+11.1)/51.3 %	3.5 G+: 293 924
Private sector employees with AFP and DC2%	All: 17	All: 46.6(=36.7+8.2+1.7) / 45.4 %	All: 216 796
	3.5 G+: 18	3.5 G+: 43.4(=33.6+8.1+1.7) /44.6 %	3.5 G+: 225 883
Private sector employees outside AFP DB/DC+	All: 12	All: 47.6(=36.2+0+11.4)/ 45.3 %	All: 231 635
	3.5 G+ : 12	3.5 G+: 44.3(=32.5+0+11.8)/43.8 %	3.5 G+: 245 218
Private sector employees outside AFP and DC2%	All: 18	All: 38.5(=36.7+0+1.8)/ 36.8 %	All: 174 865
	3.5 G+: 19	3.5 G+: 34.8(=33.0+0+1.8)/36.0 %	3.5 G+: 181 962

Pensjonsnivå (RR-LI) pensjonssammensetning etter alder og sektor. 62 års pensjonsuttak.

Pensjonsnivå etter sektor og pensjonsdekning. All 35 – 61 år. Pensjonsuttak 67 år.

	Percent of employees	RR-LI at 67 – average/median	Average yearly pension 2013 Nok
Public sector employees	40	81.2(=54.0+0+27.2)/ 76.8	320 996
Private sector employees with AFP and DB/DC+	13	71.9(=46.9+10.5+14.5)/ 69.8	375 373
Private sector employees with AFP and DC2%	17	62.2(=48.9+10.8+2.4) / 61.3	290 571
Private sector employees outside AFP DB/DC+	12	63.6(=48.3+0+15.3)/ 60.6	310 459
Private sector employees outside AFP and DC2%	18	51.4(=48.9+0+2.5)/ 50.2	236 147

70 år

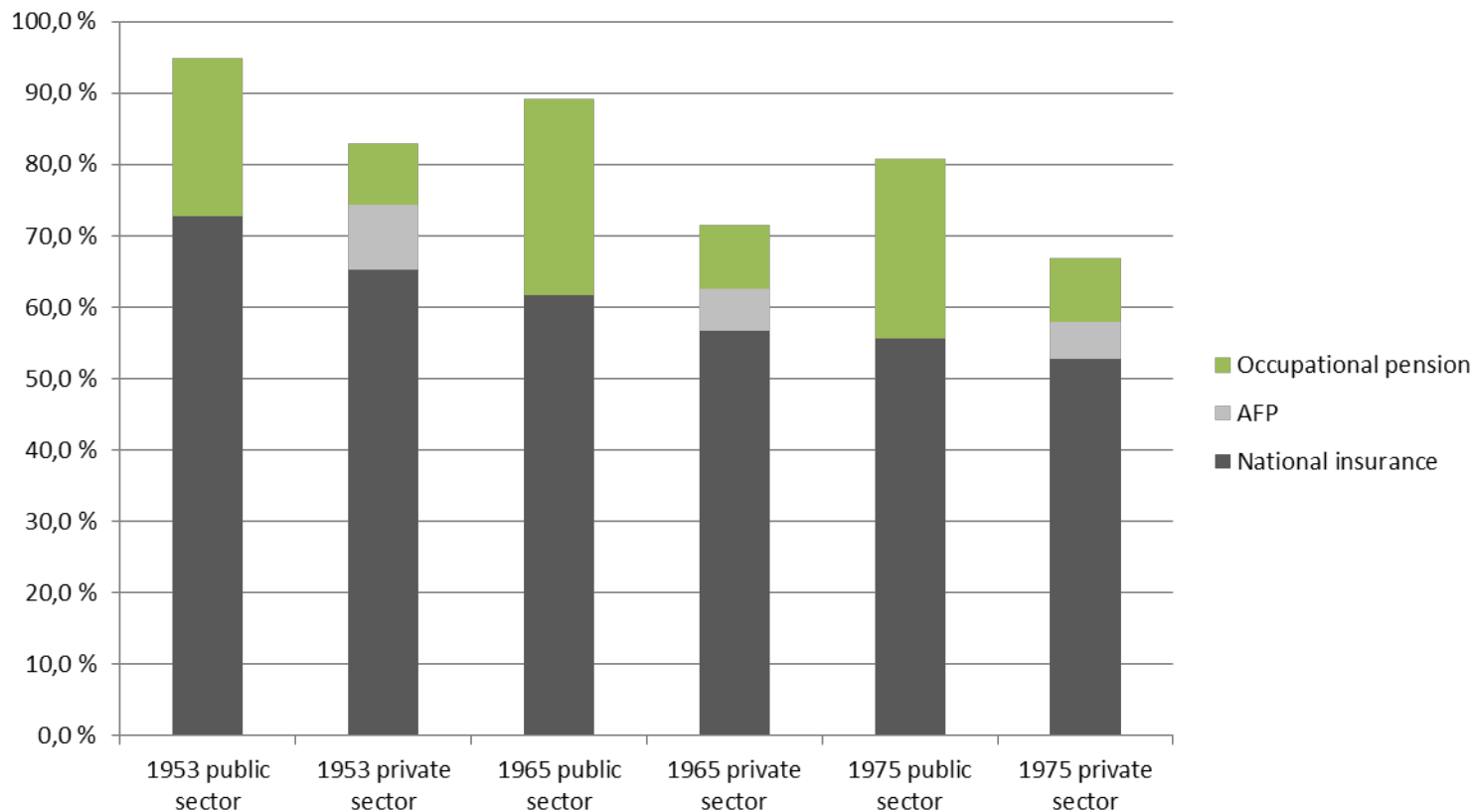

Privat ansatte tar igjen offentlig ansatte: Pensjonsnivå etter sektor og pensjons sammensetning. 35-61 år.

Pensjonsuttak ved 70 år.

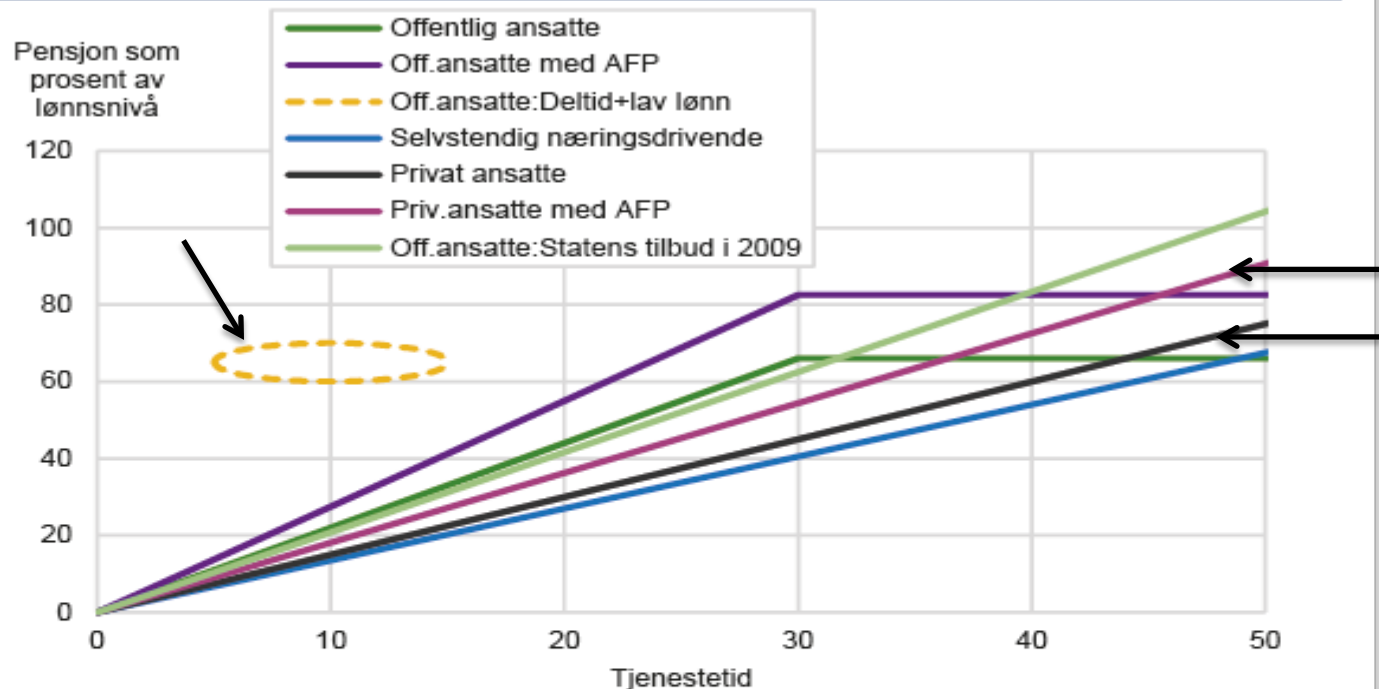
	Percent of employees	RR-LI at 70 – average/median	Average yearly pension 2013 Nok
Public sector employees	All: 40 3.5 G+: 37	All: 88.2(=62.6+0+25.6)/83.3 % 3.5 G+: 81.9(=55.2+0+26.8)/ <u>80.0 %</u>	All: 348 202 3.5 G+: 378 215
Private sector employees with AFP and DB/DC+	All: 13 3.5 G+: 14	All: 84.3(=54.6+12.5+17.2)/81.4 % 3.5 G+: 79.9(=50.5+12.1+17.3)/ <u>79.9 %</u>	All: 437 784 3.5 G+: 456 765
Private sector employees with AFP and DC2%	All: 17 3.5 G+: 18	All: 72.9(=57.1+12.9+2.9) /70.9 % 3.5 G+: 67.8(=52.5+12.5+2.9) /69.3 %	All: 338 699 3.5 G+: 352 754
Private sector employees outside AFP DB/DC+	All: 12 3.5 G+: 12	All: 74.4(=56.4+0+18.0)/70.5 % 3.5 G+: 69.1(=50.8+0+18.3)/68.3 %	All: 361 254 3.5 G+: 382 111
Private sector employees outside AFP and DC2%	All: 18 3.5 G+: 19	All: 60.1(=57.1+0+3.0)/57.6 % 3.5 G+: 54.6(=51.5+0+3.1)/55.9 %	All: 273 946 3.5 G+: 285 520

Pensjonsnivå (RR-LI) og pensjonssammensetning etter alder og sektor. Pensjonsuttak ved 70 år.

Dennis Fredriksen, SSB s. 27

Figur 5. Pensjon etter tjenestetid. Jevn inntekt, uten levealdersjustering

Figur 5 illustrerer hvordan pensjonen bygger seg opp gjennom yrkeskarrieren, når vi legger til grunn jevn inntekt og ingen levealdersjustering. Sluttlønn og gjennomsnittslønn blir sammenfallende. Målvariabelen er løpende pensjonsytelse som andel av tidligere lønnsnivå, ofte omtalt som (brutto) kompensasjonsgrad. Vi ser bort fra minstesikring i pensjonssystemene, og inntektsnivået blir dermed noe underordnet. Figuren vil være relevant for inntekter opp til 7,1 grunnbeløp, og for offentlig sektor opp til 12 grunnbeløp. Verdien av OTP overvurderes noe for lave inntekter.

SSB, Dennis Fredriksen s 25

«Formulert på en annen måte vil full pensjonsopptjening ved 30 år kunne sidestilles med toppskatt på lange yrkeskarrier, og skattesatsen kan beregnes ved de implisitte spareratene i pensjonssystemet. Offentlig ansatte vil gå opp 30-40 prosentpoeng i reell beskatning når de passerer 30 års opptjening. Toppskatt på løpende høy årlig inntekt har en tilsiktet omfordelingseffekt. Toppskatt på lange yrkeskarrierer er ikke eksplisitt begrunnet.»

Tilbudet i 2009

- Folkestrygd, privat AFP og tjenestepensjonstillegg. Flexibelt uttak
- Tp-tillegg på 0,42 og 1,77 – dvs 5,6% til 7,1G og 23,7% for 7,1 til 12G. Totalt 28% årlig sparing (født 1963+)
- Lukket eller skjermet opptjening (f 1954). Ny tilleggsoppsparing
- Seniortillegg på 0,25G i pensjon ved 30 år og uttak 65

Replacement rate (RR-LI) for public employees at 67. Actual rate and hypothetical “private” rate.

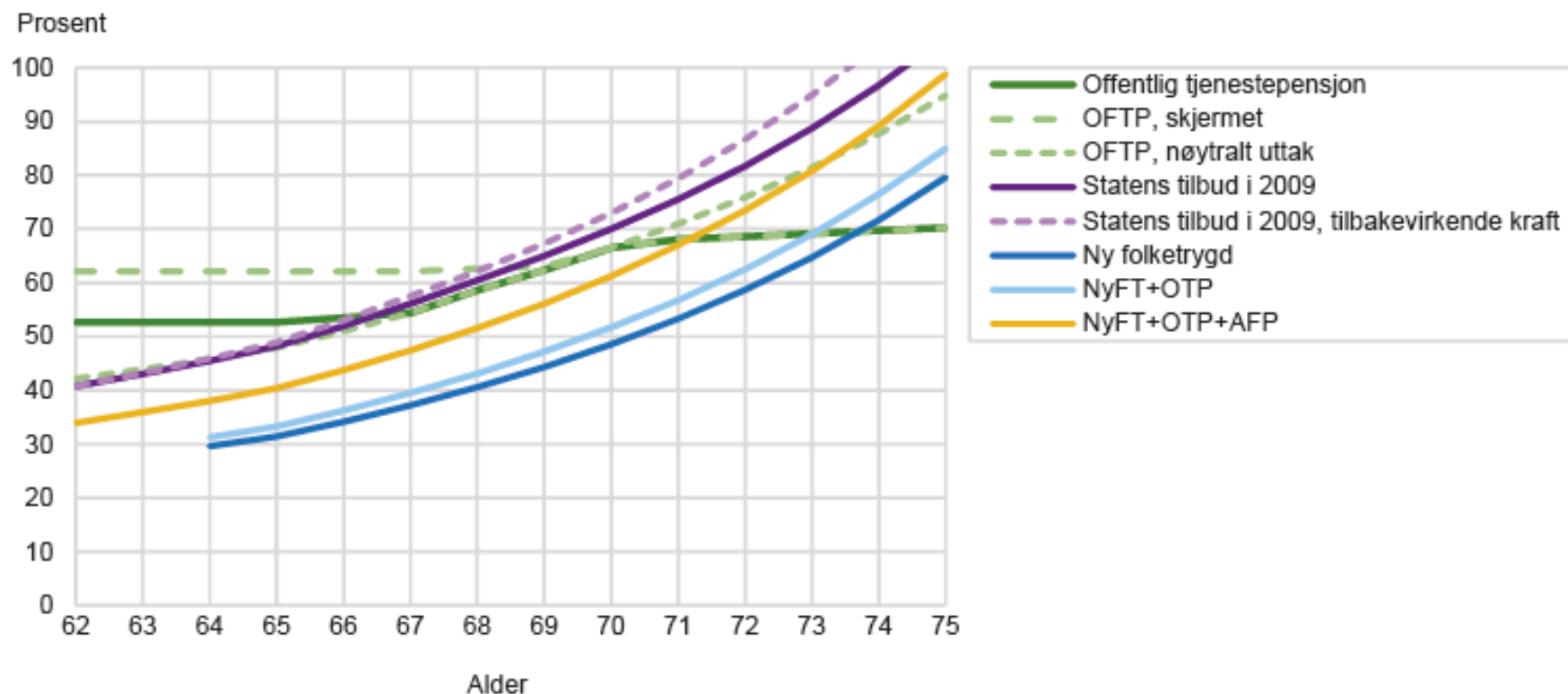
Average RR-LI	National insurance	Hypothetical AFP	Hypothetical 5 % DC with top 23.1 %	Total RR-LI	Actual total RR-LI	N
State-All	49.2 %	11.0 %	14.1 %	74.4 %	76.7 %	17 390
Local-All	56.5 %	11.9 %	13.1 %	81.5 %	83.6 %	31 922
Public-All	54.0 %	11.6 %	13.4 %	79.0 %	81.2 %	49 312
State >3.5 G	46.3 %	10.8 %	14.3 %	71.4 %	74.1 %	15 429
Local >3.5 G	49.2 %	11.3 %	13.3 %	73.8 %	76.9 %	22 895
Public>3.5 G	48.0 %	11.1 %	13.7 %	72.8 %	75.8 %	38 324

Replacement rate (RR-LI) for public employees at 67. Actual rate and hypothetical “private” rate for individuals with income careers longer than 40 years and income level higher than of 2G.

Average RR-LI	National insurance	Hypothetical AFP	Hypothetical 5 % DC with top 23.1 %	Total RR-LI	Actual total RR-LI	N	Average income
State-All	46,65 %	10,94 %	14,30 %	71,89 %	72,15 %	11 206	527 738
Local-All	49,85 %	11,51 %	13,17 %	74,54 %	74,37 %	16 777	441 295
Public-All	48,57 %	11,28 %	13,62 %	73,48 %	73,48 %	27 983	475 912
State >3.5 G	46,29 %	10,89 %	14,34 %	71,52 %	72,00 %	10 942	533 831
Local >3.5 G	49,00 %	11,42 %	13,24 %	73,66 %	74,06 %	15 662	453 338
Public>3.5 G	47,88 %	11,20 %	13,69 %	72,78 %	73,21 %	26 604	486 444

Dennis Fredriksen, SSB. 1963 kullet

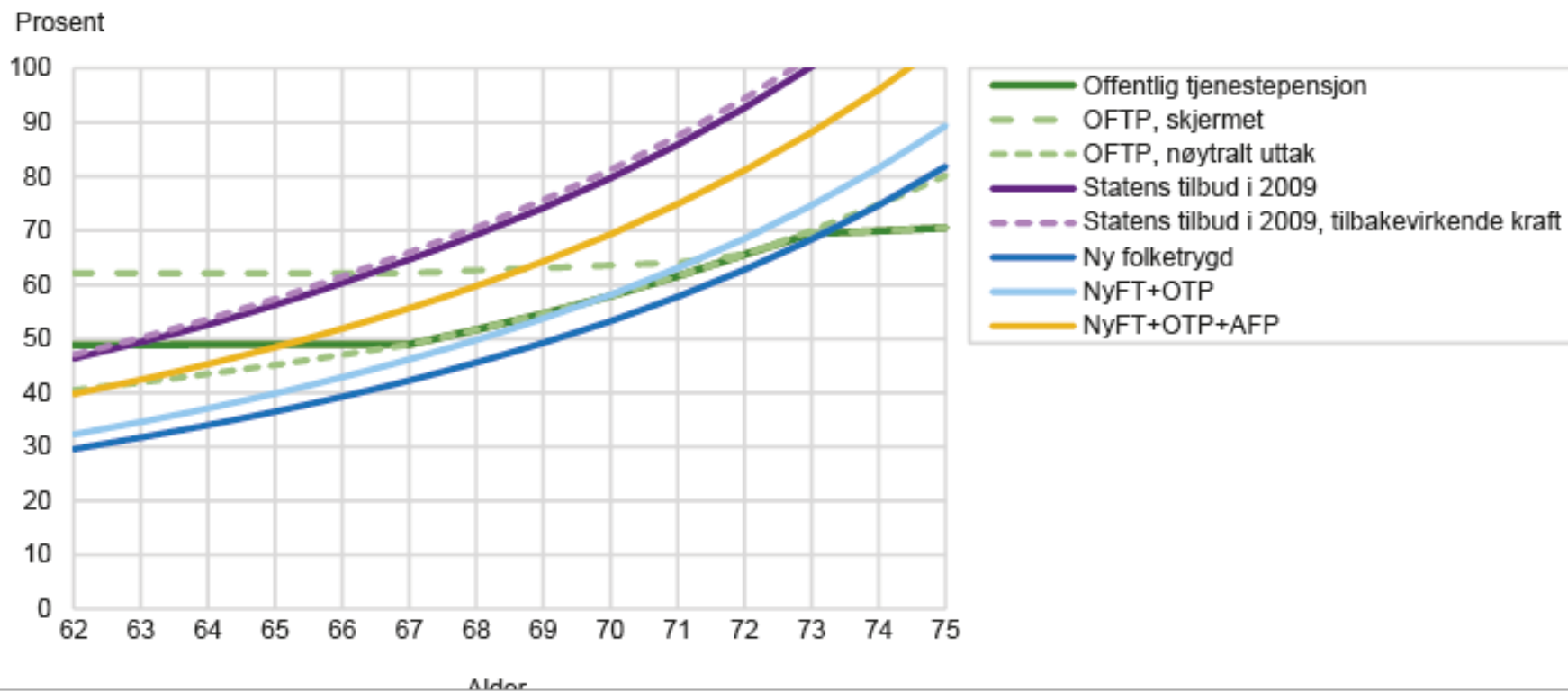
Figur 6. Brutto kompensasjon etter pensjonsalder. Jevn inntekt på 6 grunnbeløp, 1963-kullet, 30 års opptjening ved alder 62 år

Dennis Fredriksen, SSB.1985 kullet

Figur 9. Brutto kompensasjon etter pensjonsalder. Jevn inntekt på 6 grunnbeløp, 1985-kullet, 40 års opptjening ved alder 62 år

4. Hva vil skje med offentlig tjenestepensjon?

Prosesen er i gang

- Endringer i privat sektor legger føringer
- Nye produktregler fra privat sektor kan være en rammebetingelse
- Forhandlingsløsninger i enkeltområder – Spekter, Virke legger ytterligere føringer

Oppsummert I - produkt

- Trenger overgangsordning for de eldste - ok
- Overgang til netto i en eller annen form – alle enig?
- Farvel til sluttlønn?
  - Betydelig effekt ved for eksempel 7% høyere slutt enn snittlønn (5%-poeng lavere nivå – OfTP-utvalget)
  - Hvem skal få gevinsten ved fjerning?
  - Sluttlønn attraktivt for noen, men er det de samme som taper på ikke å tjene opp mer ved å jobbe lengre?
  - Sluttlønn/30 år er også et prinsippsspørsmål
- Overgang til allårsopptjening – spare/ytelsesnivåer.
  - «Private» maks-satser + AFP nok til like god ordning for normale karrierer og avgang 67 år +
  - Varig ytelse, hybrid eller innskudd?

Oppsummert II - produkt

- Tidligpensjonsutfordringen – nøkkelspørsmålet?
  - Lar offentlig AFP seg omdanne til privat AFP?
  - Egen offentlig AFP II for 62-65 under gitte forutsetninger – tillegg, men mister opptjening?
- «Overføringsavtalen»/opptjente rettigheter løses ved allårsopptjening men krever regulering av pensjonsbeholdning/rettighet. Hvordan?

Ulike tilnærminger

1. Ny netto 12-15% «ytp» variant – 30 år, sluttlønn. Fortsatt offentlig AFP
2. «Default»: Nøytral AFP som i privat sektor, 5% årlig tp som varig ytelse. Et garantitillegg for korte karrierer.
  - God samlet pensjon
  - AFP etter samme prinsipper som i privat sektor ønskelig?
3. Alternativt: Ny fonderte tp på 7% arbeidsgiverbetalt samt 2% egenfinansiering. Flatt tillegg for lav inntekt/korte karrierer (som ny uføreordning)
  - Helt rettighetsbasert
  - Hybrid med kvinnetillegg, forsikring, regulering og livslange ytelser
  - Mobilitet!

Oppsummert III

- Mer enn bare pensjonsprodukt
- Organisering av leveransen – innkjøps/felleskasse
- Brede ordninger. Nederlandsk modell

The screenshot displays the ABP website interface. At the top left is the ABP logo and the text 'Pensioenfonds voor overheid en onderwijs'. On the top right, there are navigation links for 'Home', 'Big fonts', 'Dutch', 'About ABP', and 'Contact', along with a search bar. Below the header, there are two main sections: 'Building up a pension' and 'Receiving a pension'. The 'About ABP' section is highlighted, featuring a photo of two men working at a computer. The text describes ABP as a pension fund for employees in the government, public, and education sectors, serving 2.8 million beneficiaries. It also includes a 'Press service' section with links to 'Annual Report 2013' and 'Quarterly Report Q1 2014'. A 'Most popular' sidebar on the right lists 'Quarterly Reports', 'About us', 'Introduction to MijnABP', and 'Overview of pension products'. At the bottom, there are three columns of links: 'Building up a pension' (Dutch pension system, pension statement, What to do?), 'Receiving a pension' (Pension products, Payment dates, Practical issues), and 'About ABP' (Press service, Publications, Investments).

Takk for meg og lykke til

